

ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Συνίερα και τέλος. Ίδι σελ. 113

Β'

Ἄκριβῶς εἰπεῖν, ὅταν δὲν πρόκηται περὶ ποιητοῦ, ὅστις φέρει νέαν ἀντίληψιν τοῦ βίου καὶ τοῦ κόσμου ἢ καθιστᾷ πρῶτος αὐτὸς ἀντικείμενον τῶν στίχων του μεγάλην τιὰ φιλοσοφικὴν ἰδέαν, παλαιότεραν ἢ πρόσφατον, ἀποβαίνει μάταιος ὁ χωρισμὸς τῆς μορφῆς ἀπὸ τῆς ψυχῆς τῆς ποιήσεως αὐτοῦ. Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν δύσκολον εἶνε νὰ ὀρίσωμεν ποῦ ἔχει τὴν πηγὴν του τὸ θέλημα τὸ ὁποῖον προχέει ὁ ποιητής, ἀν ἔγκηται τοῦτο εἰς τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα οὗτος παραθέτει ἢ εἰς τὰ ἀνόματα» διὰ τῶν ὁποίων ἐκθέτει ταῦτα. Τῶν στίχων τούτων τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν ποῦ νὰ τὴν ἀποδώσω; Εἰς τὴν μορφήν; εἰς τῆς γλώσσης τὸ ἔμψυχον καὶ τῆς στιχουργίας τὸ δεξιόν; ἀλλ' ἐνθυμούμαι ποιήματα καὶ δεξιῶς στιχουργημένα καὶ γλωσσικῶς ἐπιμελῆ, τὰ ὁποῖα δὲν μὲ συγκινοῦν, δὲν μοῦ λέγουσιν τίποτε. Μήπως εἰς τὴν οὐσίαν; εἰς τῶν ἰδεῶν τὸ καινότερον καὶ τῶν θεμάτων τὸ ἐκλεκτόν; Ἄλλ' αἱ ἰδέαι τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς στίχους τούτους, ἀν θέλωμεν νὰ τὰς ἐξετάσωμεν αὐτὰς καθ' ἑαυτάς, ἰδέαι περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, περὶ ὑπάρξεως καλλιτέρου κόσμου, περὶ τῆς ἰσαγγέλου φύσεως τῶν ὠραίων γυναικῶν καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ὠραίου, περὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς πατρίδος, ἰδέαι πλατωνικαί, χριστιανικαί, σωβινιστικαί, δὲν εἶνε τόσον νέαι καὶ τόσον ἐκτακτοὶ σήμερον, ὥστε νὰ μὴ τὰς εὐρίσκατε συχνὰ ἀποτελοῦσας τὸ πνευματικὸν κεφάλαιον καὶ στενεκεφαλῶν ἀνθρώπων καὶ διατελούντων ἔξω πάσης ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως καὶ προόδου. Τὰ δὲ θέματα τῶν στίχων τούτων, ἔρωτικῶν ἀσματιῶν, θρηνητικῶν ἑλληγεῖων, πατριωτικῶν ὠδῶν, καὶ ποίος ποιητῆς, ἐκ τῶν οἰκιοτέρων, καὶ ποῖον μαθητᾶριον δὲν τὰ ἐξεμεταλλεύθη καὶ δὲν παρεγέμισε μὲ αὐτὰ τὰς στήλας τῶν ἐπαρχιακῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ καλᾶθια τῶν Ἀθηναϊκῶν περιοδικῶν; Ἄλλ' ἐδῶ ἴσα ἴσα κεῖται τὸ μυστήριον τῆς Τέχνης, καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ποιητοῦ. Τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τῶν «Ποιητικῶν Ἐργῶν» δὲν πρέπει νὰ τὴν ζητήσωμεν χωριστά,

οὔτε εἰς τὸ εἶδος οὔτε εἰς τὴν ὕλην των, ἀλλ' ὁμοῦ εἰς τὴν ἀριστοτεχνικὴν συγχώνευσιν ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα μόνον ἠνωμένα ἔχουν ὑπόστασιν, πρωτοτυπίαν, ζώην, κάλλος, νεότητα, μόνον ἠνωμένα ἐκχύνουν ἐκείνην τὴν «πρωτάκουστην φωνήν» καὶ εἶνε γεμάτ' ἀπὸ «κιλαϊδισμόν ἀτελειώτον.» Ἡ Μοῦσα τοῦ ποιητοῦ ὡς τὸ Πνεῦμα τῆς ἀνοιξεως (Ἡ Ἄνοιξις καὶ τὸ Πα.λ.ληκάρι τῆς Ἡλείρου) «περιχύνει φύσημα ζωῆς» εἰς τ' ἄψυχα καὶ ἐπὶ παλαιῶν θεμάτων θεμελιώνει νέους στίχους.

Ὁ Ἔρωσ, ὁ Θάνατος, ἡ Πατρίς. Οἱ τρεῖς κοινοί, ἀλλὰ καὶ μεγάλοι τύποι τῆς ποιήσεως ἐπὶ τούτων πλανᾶται καὶ δι' αὐτῶν ῥυθμίζεται τὸ ἄσμα τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Πρὸ αὐτοῦ τὰ πάντα ἐμφανίζονται ὠραῖα, αἴσια, περιβεβλημένα τὸν στέφανον τῆς αἰωνίας νεότητος; καὶ ἐνθυμεῖσθε πάλιν τοὺς λόγους τοῦ Ταῖν περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ πάντοτε παρθενικοῦ καὶ νεάζοντος. Ὁ ἔρωσ δὲν εἶνε ἡ παγίς τοῦ Σοπερχάουερ, τὴν ὁποῖαν ἡ φύσις στήνει εἰς τὸ ἄτομον πρὸς ὄφελος τοῦ εἶδους; δὲν εἶνε ὁ ἀδελφός τοῦ θανάτου τὸν ὁποῖον μετὰ φρενητιῶδους ἀπαισιοδοξίας ἐξυμνοῦν ὁ Λεοπάρδης καὶ ἡ Ἀλκερμαν. Δὲν εἶνε οὐδ' ὁ ὕπουλος Θεός, ὅστις μᾶς ρίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας προδοτικῆς καὶ ἀναξίας γυναικός, οὐδέ τὸ ἄκρατον πάθος τὸ πυρπολοῦν τὴν καρδίαν, σαλεύον τὸ λογικόν καὶ εἶτα ἀπογοητεῖον καὶ βυθίζον εἰς ἀπόγνωσιν. Ὁ ποιητής ἀν πάσχι, ἀπὸ τὴν νοσταλγίαν τῶν ἀστρων πάσχει. Ὁ ἔρωσ τὸν ὁποῖον ψάλλει εἶνε ἡ οὐρανία μέθη ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας ἀνυψούμεθα ὑπεράνω τῶν γηίνων, διακρίνομεν καθρότερα τοὺς τύπους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοὺς παραδείσους τοῦ Δάντου, καὶ αἰσθανόμεθα νὰ θίγωσιν ἡμᾶς αἱ πέτρυγες τῶν ἀγγέλων. Ὁ ἔρωσ τὸν ὁποῖον ψάλλει ὁ ποιητής εἶνε τὸ μυστήριον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὁποῖου τὸ γυναικεῖον κάλλος δὲν εἶνε ἀπλῶς ἁρμονία τις χρωμάτων καὶ σχημάτων φαινομενικῆ, ἀλλ' ἀπόρροια τοῦ θεοῦ καλοῦ τοῦ πηγάζοντος ἐκ τοῦ Ἀθανάτου. «Τὰ πρῶτα Διανοτράγουδα» εἶνε γραμμμένα συμφώνως πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην. Εἶνε αὐτὰ τὰ πρῶτα κατὰ χρονολογικὴν τάξιν στιχουργή-

ματά του. Ὁ ποιητὴς αἰσθηματολογεῖ μὲ φθνητὴν ὀλιγότητα στίχων καὶ στροφῶν μικρότητα, εἰς μελωδικούς ὀκτασυλλάβους, ἐσπαρμένους ἀπὸ «βροδοστολιστοὺς Ἀπρίληδες, οὐρανίους θόλους, ἀστροφεγγαίαις, ἀκρογιαλίας, παρθενικά λουλούδια, κόσμους μακρυνούς, ἀγγέλους, ἀνθόνερα, καὶ ἄστρα.» Ὁ ποιητὴς δὲν ἀφίνεται οὐδ' εἰς ἐκτενεῖς περιγραφὰς φυσικῶν ἀπόψεων, οὐδ' εἰς ἐξηκριβωμένας ἀπεικονίσεις τοῦ ἀντικειμένου τῆς λατρείας του, οὐδ' εἰς μεγάλας κραυγὰς δυσκόλως συνεχομένου πάθους. Ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου δανείζεται τὰ μᾶλλον ἀγνά καὶ αἰθέρια στοιχεῖα, ὅσα τοῦ ἀναγκαιοῦν ἀπολύτως πρὸς ἔκφρασιν ὅσον τὸ δυνατόν μουσικωτέραν τῆς γλυκειᾶς ἐκστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε βυθισμένος. Διὰ τοῦτο δύο ἢ τρία ποιήματα τῆς συλλογῆς, λ. χ. ἡ «Ἐπιθυμία» καὶ ἡ «Μαγνητισμός», φαίνονται ὡς νὰ ἀποτελοῦν παραφωνίαν ἐν μέσῳ τῆς λευκῆς ἐξ ἀκτίνων καὶ ὀνείρων ἀρμονίας τῶν ἄλλων, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι καταβιάζονται τὸ πνεῦμα μᾶς εἰς εὐτελέστερα. Ἡ ποίησις τοῦ Μαρκοῦρας, ἂν καὶ πλουτῇ εἰς στίχους, οἱ ὅποιοι ἀποδίδουν ὅλην τὴν εὐγραμμον καθαρότητα καὶ τὸ πλαστικὸν κάλλος τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, σχετίζεται στενότερον πρὸς τὴν μουσικὴν ἢ πρὸς τὴν πλαστικὴν. Θέλω νὰ εἶπω ὅτι τὸ ὕφος αὐτοῦ διακρίνει ὄχι τόσον ἢ ἀκρίβεια τῶν εἰκόνων ὅσον ἢ ἐκ τῶν εἰκόνων τούτων, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀκριβοῦς αὐτῶν, καταλειπομένη εἰς τὸ πνεῦμα γλυκεῖα καὶ ἀόριστος ἐντύπωσις. Ἐπιτείνει δὲ τὸν μουσικὸν χαρακτῆρα τῆς ποιήσεως αὐτῆς τὸ κεκαλυμμένον τῆς ἐκφράσεως, ἡ ἔλλειψις τῶν περισσῶν ρητορικῶν ἀναπτύξεων καὶ τῶν πολυτρόπων ἐπαναλήψεων τῆς αὐτῆς ιδέας, καὶ ἡ φροντίς τοῦ νὰ μὴ ἐκτίθεται πλήρης αὐτῆ, ἀλλὰ ν' ἀφίνεται ἢ συμπληρωσὶς τῆς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστου, καθ' ὅσον οὕτω γεννᾶται μόνον ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσις.

Τὸ ποιητικὸν τοῦτο ἡμίφως αἰσθανόμεθα βαθύτερον ἔτι εἰς τοὺς στίχους τοὺς ὁποίους ἐμπνέει ὁ θάνατος. Ὁ θάνατος διὰ τὸν ποιητὴν μᾶς δὲν εἶνε φρικώδης τις κἀθοδος «κατὰ ἑστὰ Τάρταρα τῆς γῆς τὰ κροσπαγωμένα», οὐδ' ἀπλῆ μεταβολὴ καταστάσεως, οὐδὲ συγχώνεσις μετὰ τοῦ σύμπαντος, οὐδ' ἐπιστροφή εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν· ὁ θάνατος εἶνε ἀναγέννησις εἰς ὀλιγωτέρους κόσμους, νέα ζωὴ εἰς παραδείσους ἀσυλλήπτου φωτός καὶ κάλλους. (Τὸ πρῶτον *Ψυχροσάββατο, Παρηγοριαίς, Τὸ Καράρι μου, Στὸ θάνατον Ἰουλίῳ Τυπάλδου, Ἡ Ἁγία Δικατερίνη, Κλάψα* κτλ.) Ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸ καλλιστόν, «Ρεγγίνα Σκάρπα» ἐπιγραφόμενον, ἐν τῷ ὁποίῳ θρηνεῖται ὁ θάνατος νέας κόρης, χαρακτηρίζει ζωηρῶς τὴν δύναμιν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸ νὰ ἀνακαινίσῃ παλαιὰ θέματα καὶ τὴν φροντίδα του εἰς

τὸ ν' ἀποσταλάξῃ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, παραλαμβάνων ἐξ αὐτῶν τὸν αἰθέρα καὶ καταρρίπτων τὸ ὑπόλοιπον ὡς περιττόν. Δὲν βλέπετε εἰς αὐτὸ νεκροκρέβατα, καὶ λαμπάδες, καὶ παππάδες, δὲν ὀσφραίνεσθε λιθανωτόν, δὲν παρίστασθε εἰς στηθοκοπήματα, καὶ δὲν ἀκούετε μυρολόγια· τίποτε ὑλικόν, δηλονότι πεζόν, ὅλα πνευματικά, καὶ ἐκλεκτὰ καὶ ἄγλα, καὶ μουσικά. Ἀλλὰ τὸ ἀκρότατον ὑπόδειγμα τῆς τέχνης ταύτης μᾶς παρέχει εἰς τὸ «Παράπονον τῆς πεθαμμένης», μικρὸν ἀριστούργημα. Δεκατεσσάρων ἐτῶν παιδίσκη ἐγκατέλιπε τὴν ζωὴν ἴσα ἴσα καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχιζε νὰ γλυκοχαράξῃ μέσα τῆς ἡ ζωῆς ὑπὸ τὴν γλυκυτάτην ἐκδήλωσιν αὐτῆς, ὄχι μὲ τὸ αἶσθημα, ἀλλὰ μὲ τὸ προαἰσθημα τοῦ ἔρωτος. Τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀνοιξέως, τὸ ζωογονοῦν «καὶ τὴν ὄψιν καὶ τ' ἀπόκρυφα τῆς γῆς ἐξανάπτει καὶ μέσα εἰς αὐτὰ τὸ μνῆμα τὴν λαχτάραν τῆς ζωῆς». Καὶ ὁ Μαρκοῦρας μᾶς ψιθυρίζει, μᾶς ἐκμυστηρεύεται τὸ «Παράπονον τῆς Πεθαμμένης», τὸ ὁποῖον μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς διὰ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς καρδίας.

Κόσμε ὦραϊε, μὲ πόση λάβρα
Σ' ἔχω τώρα ἴς τὴν καρδιά!
Τ' Ἀπριλιοῦ σου ἀκούω τὴν αὔρα
Καὶ ἴς τὸ λάκκο μου βαθεῖά.

Μ' ὅσα ὀλοῦθε ἡ γῆ φυτρώνει
Νάταν, Θέ μου, βολετό
Ἀπ' τὸ χῶμα ποῦ με ζώνει
Σ' ἂν τραντάφυλλο νὰ βγῶ.

Πρὶν ὁ θάνατος μὲ σύρει
Σὲ ἀλουλούδιαστασις ἐρμιαίαις,
Εἶδα τέτοιον πανηγύρι
Δεκατέσσεραις φοραῖς.

Μόλις εἶχα ἡ μαύρη ἀρχίσει
Ἄνταπόκρισι γλυκεῖα
Μὲ τ' ἄερί, μὲ τὴ βρούσι,
Μὲ τὰ πράσινα κληριά.

Τὰ λουλούδια, ἡ χλόη, τὸ πλῆθος,
Ἀπὸ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ
Κάτι μῶλεγαν ἴς τὸ στήθος,
Ποῦ δὲν ἔφτανε ἴς τὸ νοῦ.

Νέα ἴς τὰ μάτια μου εἶχαν πάρε
Τὰ χαράματα ὀμορφιά,
Καὶ μοῦ ζῦπνας τὸ φεγγάρι
Χίλια αἰσθήματα κρυφά.

Σ' ἀνθισμένα ἡ ἴς ἄγρια μέρη
Περπατῶντας μοναχῆ,
Ποῖός, ἐρώτουνά, ποῖός ξέρει
Τὸ τί αἰσθάνομαι νὰ πῆ;

Σὲ θωρῖὰ χαριτωμένη,
Σ' ἓνα μάτι ἀγγελικόν
Τὴν ἀπόκρισι γραμμένη
Κάπως ἔφτασα νὰ ἰδῶ.

Προτού ξάστερα μὲ θάρρος
Μοῦ τῆ δώση κ' ἢ φωνή,
Σὸ γεράκι ἐχύθη ὁ Χάρος,
Κ' ἐδῶ μ' ἔρριξε νεκρή.

Μνήμη τέτοια μὲ πλακώνει
Σὰν τὸ χῶμα μου βραεῖα.
Τ' ἄλλου κόσμου χελιδόνι
Θεὸ νὰ πάω κ' ἐγὼ ψηλά !

³Ω Χριστέ μου, ἄς ξαναζήσω
Μόνον ὅσο εἶν' ἀρκετὸ
Τῆς καρδιάς μου νὰ γνωρίσω
Τὸ μεγάλο μυστικὸ !

Ὁ πατριωτισμὸς εἶνε τὸ εὐγενέστερον τῶν αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ προχειρότερον εἰς ἐκμετάλλευσιν ὑπὸ τῶν φωνασκῶν, τῶν ἀγυρτῶν καὶ τῶν ἐπιτηδεῶν παντὸς εἴδους. Ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ ὁ πατριωτισμὸς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρόσχημα πρὸς θεραπείαν καὶ τῶν ἰδιοτελεστέρων συμφερόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ὑπὸ τὴν αἰγίδα του συχνότατα κρύπτεται ἢ στεριότης τοῦ πνεύματος καὶ πάσης φιλολογικῆς ἰδιοφυΐας ἢ ἔλλειψις. Ἰδιαιτέρως παρ' ἡμῶν ἀμέσως ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐδημιουργήθη παραλλήλως πρὸς τοὺς κλεινοὺς πετωματάδεστων ἐπαναστατικῶν κινήματων σχολὴ πετωματάδων τῆς ποιήσεως ὑπὸ χεῖμαρρον μεγαλοκόμου φιλοπατρίας καλυπτόντων τὴν ἰσχύνητα τῶν ἐνοιῶν καὶ τὸ χονδροειδὲς τῶν αἰσθημάτων. Ἡ φιλοπατρία ὄχι μόνον δὲν προσθέτει τι, ἀλλὰ καὶ ἀσχημίζει τοὺς στίχους ὡς αὐτὴς λείπει ἐξ αὐτῶν ἢ τέχνη, καὶ ἢ ποιήσις, ὅπως καὶ τὰ λόγια, χωρὶς τὰ ἔργα, καθίστῶσιν ἀφορήτους τοὺς τιτλοφορουμένους πατριώτας. Ἄλλ' ὑπάρχουν περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ πατρίς εἶνε ἢ ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ σχεδὸν πληροῖ τὸ ἰδεῶδες τῆς ποιήσεως· τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ ἔθνη τὰ ὅποια δὲν ἐξεπλήρωσαν ἀκόμη τὸν προορισμὸν τῶν ἢ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου των. Οἱ πρῶτοι ποιηταὶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, ὁ Σολωμός, ὁ Κάλβος, οἱ δύο Σοῦτσοι, ἀφιέρωσαν εἰς τὴν πατρίδα πάσας σχεδὸν τὰς χορδὰς τῆς λύρας των, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ δύο πρῶτοι ψάλλοντες τὴν πατρίδα δὲν ἐλησμόνουν ὅτι εἶνε ποιηταὶ, ἐνῶ οἱ δύο τελευταῖοι ἠρκέσθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς συγγραφὰς ἐμμέτρων χρονικῶν, καὶ στιχουργίαν ἐπιδεικτικῶν λόγων καὶ δημοσιογραφικῶν ἀρθρων. Εἶνε περιττὸν νὰ σημειώσω ὅτι ὁ Μαρκοράς εἰς τὰ πατριωτικὰ του ποιήματα, ἐνῶ ἐμπνέεται ἀπὸ τὰ σύγχρονα γεγονότα, ἀπὸ τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως, τὴν κατεδάφισιν τῶν κερκυραϊκῶν φρουριῶν, τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1867, τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ 1886, καὶ τότε ἀκόμη, ἀντὶ νὰ μᾶς ἀφίση «εἰς τοῦ καμποῦ τῆ βοή», ἐξ ἧς καὶ ἀρύεται τῶν ποιημάτων του τὴν ὕλην, «μᾶς πάει ἔς ἀτάραχη κορφή» ἐκεῖ

ὅπου ἐδρεῖται ἡ ἀρμονία. (*Ἴδε τοὺς στίχους τῆς Ἀμουσίας, θριαμβευτικὴν ἀπολογίαν τῆς ποιήσεως) Ὁ χρόνος περικόπτει τὰ πτερὰ τῶν ἐλπίδων καὶ διαλύει τῶν ὀνείρων τὰ ῥοδόχρυσά νύφη. Σήμερον οὐδὲν σχεδὸν ἔχνος ἀπομένει τῆς ἀκτινοβολίας τὴν ὁποίαν τότε ἐξέπεμπον καὶ τῶν συγκινήσεων τὰς ὁποίας ἐξήγειρον τὰ γεγονότα ἐκεῖνα. Ἄλλ' ἀνατρέξατε εἰς τὸ παρελθόν, φαντασθῆτε π.χ. δεκαοκταετῆ βασιλέα πατοῦντα τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν ἔδαφος, καὶ τὴν Ἑπτάνησον ὑποδεχομένην αὐτὸν ὡς τὸν ἄγγελον τῆς ἐλευθερίας της, ἀναγνώσατε τότε «τὸν Ἐρχομὸν τοῦ Γεωργίου Α'», εὐρὺ καὶ πλούσιον ἄσμα, μέσα εἰς τὸ ὅποιον οἱ ἑλληνικοὶ πόθοι, τὰ ὄνειρα καὶ τὰ φρονήματα καὶ τῆς ἱστορίας ἀναμνήσεις καὶ τῆς φύσεως εἰκόνες καὶ καλλὴ τῆς ζωῆς καὶ ἀρμονίαι τῆς τέχνης ἀποτυπώνονται ἀληθμονήτως σεμναὶ καὶ γλυκεῖαι, ἀναγνώσατε τὸν «Βασιλικὸν Ὕμνον», βροντόφωνον σάλπισμα, καὶ τὸσον πλαστικὸν καὶ τὸσον κατασκευαστικὸν, ἀναγνώσατε τὴν «Ἀνοιξιν τοῦ 1867», τὰ «Κάστρα μας», τὸ ἔξοχον «Ἀγαλμα τοῦ Καποδίστρια», καὶ πρὸς τοὺς ἀναγνώσατε «Τοὺς θησαυροὺς τ' Ἀλήπασα», ὅπου τοῦ πατριωτισμοῦ ἡ ἰδέα προσλαμβάνει διὰ τοῦ γοήτρου τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς παραδόσεως καλλίστον τύπον καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ θὰ ὁμολογήσητε ὅτι σπανίως ὁ ἐθνικὸς ἐνθουσιασμὸς ἐφιλοτέχνησεν ἀγνότερα ἔργα. Καὶ ἂν θέλετε νὰ λάβετε γνώσιν τοῦ κατ' ἐξοχὴν ποιήματος, ὅπου ὁ πατριωτισμὸς, καθαρὸς παντὸς στοιχείου συμφύτου πρὸς αὐτὸν καὶ ξένου πρὸς τῆς Τέχνης, καὶ παρακάμπτων τοὺς σκοπέλους τῆς δημοσιογραφικῆς εὐφραδείας, τῆς πτωχολαζονικῆς ἐπιδείξεως, τῆς ἀμετροπειίας, καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ γελοίου, ἀνέρχεται εἰς δυσέφικτα ὕψη, ἰδοὺ ἔχετε πρὸ ὑμῶν τὸν Ὀρκον.

Γ'.

Ὁ Ὀρκος τιτλοφορεῖται λίαν ἀπροσφόρος διήγημα· αὐστηρῶς εἰπεῖν, ὡς διήγημα, εἶνε τοῦ χειροτέρου εἴδους· ἐπάνοδος εἰς τὴν Κρήτην νεαρῆς γυναικὸς μετὰ τῶν κρητικῶν γυναικοπαίδων, ἐπίσκεψις ὑπ' αὐτῆς τῶν ἐρείπιων τοῦ Ἀρκαδίου· ἐμφάνισις τοῦ φάσματος τοῦ μνηστῆρος της· τὸ φάσμα ἀφηγεῖται διὰ μακρῶν τὴν μάχην καὶ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ μοναστηρίου· ἐν τέλει ἡ Εὐδοκία ἀποθνήσκει ἐκεῖ ἐπὶ τόπου καὶ ἀνέρχεται μετὰ τοῦ Μάνθου της εἰς τοὺς οὐρανούς· αὐτὸς εἶνε ὁ σκελετὸς τοῦ ἔργου· δώσατέ τον εἰς ποιητὴν, τὸν ὅποιον ἡ φύσις δὲν ἐπροίκισε διὰ χαρισμάτων πρώτης τάξεως, καὶ θὰ κατασκευάσῃ τερατούργημα ἐπ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ «Ὀρκος» εἶνε τὸ γέννημα, ὄχι διηγηματογράφου, ἀλλὰ ποιητοῦ καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, δημιουργοῦ, ὅστις ἐκλέγει μὲν τὰ πλάσματα αὐτοῦ ἐκ τοῦ συγχρόνου βίου καὶ τὰ

σφραγίζει διὰ τοῦ ἐπικαίρου, ἀλλὰ συγχρόνως παρέχει εἰς ταῦτα γενικὸν τύπον, ἀνυψῶνων ὑπεράνω τοῦ στενοῦ κύκλου ἐν τῷ ὁποίῳ κινουῦνται, τοῦ τυχαίου καὶ προσωρινοῦ καὶ γέννημα ὄνειροπόλου, ὅστις τὰ ἄβυλα ὄραματα ἐνδύει μὲ τὴν μορφήν καὶ τὴν λάμπην τοῦ ὄραιου. Ὁ «Ὁρκος» μᾶς φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ ὄρους, ἀπὸ τῆς ὁποίας περιλαμβάνομεν δι' ἑνὸς βλέμματος τὸν πολύμορφον κόσμον χωρὶς οὐδεμία κραυγὴ τοῦ κόσμου τούτου νὰ φθάνῃ μέχρις ἡμῶν. Ἐν αὐτῷ τὰ γήινα μετὰ τῶν αἰθερίων συνεννοῦνται καθ' ὃν τρόπον «τὸ ἐπὶ τῆς ὄχθης γαληνίου ῥυακος δεινδρῦλλον καὶ ἡ ἀντανάκλασις αὐτοῦ ἐντὸς τῶν ὑδάτων τοῦ ῥυακος ἀμρότερα, καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ εἰκὼν, νομίζεις ὅτι προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς βίτης πρὸς διπλοῦν οὐρανὸν ἀνυψούμενα. (1) Ὁ «Ὁρκος», ὡς μία θαυμαστὴ συγχώνευσις καὶ συμπλήρωσις τοῦ Κρητικοῦ καὶ τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων τοῦ Σολωμοῦ, εἶνε τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων τοῦ συγχρόνου ἠρωϊσμοῦ. Συγχρόνου ἀλλὰ μεταρσιούντος εἰς ἄλλον κόσμον. Ὁ Μάνθος καὶ ἡ Εὐδοκία, ὁ ἦρωας καὶ ἡ ἦρωϊς τοῦ ποιήματος, δὲν εἶνε ἄνθρωποι, δὲν εἶνε Κρήτες, δὲν εἶνε χαρακτῆρες ὠρισμένου χρόνου καὶ τόπου· εἶν' ἐνσαρκωμένοι ἰδέαι, ἐκφραζουσαι, ὁ μὲν ἀνὴρ τὸν ἐνεργητικὸν ἠρωϊσμὸν τοῦ ἰσχυροῦ, ἡ δὲ γυνὴ τὸν παθητικὸν ἠρωϊσμὸν τοῦ ἀδυνατοῦ φύλου· σύμβολα ἔθνικὰ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ παντὸς χρόνου καὶ τόπου τύποι. Ἄλλ' αἱ ἀφηρημέναι αὐταὶ ἰδέαι πόσον ὠραῖα ἐνδύονται διὰ νὰ παραστῶσιν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς πλάσματα καὶ ὄχι ὡς φάσματα! Πῶς φροντίζει νὰ δώσῃ εἰς τοὺς λόγους των τοὺς λαχταριστοὺς τόνους τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς καὶ νὰ ὑγράνῃ τοὺς ὀφθαλμούς των διὰ τῶν ἀνθρωπίνων δακρύων! Πῶς τοὺς ἀφίνει νὰ ὀμιλοῦν μὲ σχήματα καὶ μὲ εἰκόνας δανεισμένας ἀπὸ τὰ βαθθὴ καὶ ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς φύσεως. Μὲ ποῖον πλαίσιον τοὺς στεφανώνει ἐκ δρόσου καὶ χλόης καὶ φωτός, καὶ πῶς ἡ φύσις τριγύρω των καὶ πάσχοντας αὐτοὺς καὶ ὄραματιζομένους καὶ ἀγαπῶντας καὶ πολεμοῦντας καὶ ἀποθνήσκοντας συνοδεύει μὲ ὅλα τὰ θέληγτρα καὶ μὲ ὅλας τὰς ἀρμονίας καὶ τὰς πλεκτάνας τῆς! Καὶ ἂν πουθενά ἔτυχε νὰ ἀναγνώσῃτε τί ἔγραψε περὶ Κερκύρας ὁ Γρηγορόβιος, (2) καὶ πῶς λέγει περὶ αὐτῆς ὅτι «εἶνε ἀρμοδιωτέρα εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ παρὰ εἰς τὴν τοῦ ζωγράφου», καὶ πῶς ἐξαίρει τὴν ἐντύπωσιν τὴν ἐκ τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν κόλπων, τῶν ζωηρῶν ἀκτῶν καὶ τῶν ἀκρωτηρίων, τῶν λόφων καὶ τῶν εἰδυλλιακῶν πεδιάδων τῆς νήσου, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπέναντι πα-

ραλίας τῆς Ἡπείρου, τῆς μόνης μεγάλης ἠρωϊκῆς σκηνῆς, καὶ τὸν ἀπανταχοῦ ἀποπνέοντα ἀμβρόσιον αἰθέρα καὶ τῶν χρωμάτων τὴν ἀρμονίαν, καὶ τὸ φῶς, τὸ θεῖον δῶρον τῆς μακαρίας ταύτης φύσεως, δὲν εὐρίσκετε ἀνεξήγητον ὅτι μόνον κερκυραῖος ποιητὴς ἠδυνήθη νὰ δώσῃ ψυχὴν τοιαύτην καὶ μορφήν εἰς τοὺς στίχους του.

Οὐδὲ τὰ ὄρια τῆς «Ἐστίας», ἀλλ' οὐδ' ἡ φύσις αὐτῆ τοῦ ποιήματος, μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἀποπειραθῶ ἀνάλυσιν αὐτοῦ. Ἦθελα μόνον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα στίχους τινάς, διὰ νὰ καταστήσω μᾶλλον εὐδιάκριτον τὴν ἰδέαν τοῦ ὄραιου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἢ ὁποία διαπνέει τὸ ποίημα καὶ ἐκδηλοῦται παντοιοτρόπως, π. χ. στίχους, ἐκφράζοντας τὸ τόσον χαρμῶσυνον, ἀλλὰ καὶ τόσον πένθιμον συναίσθημα τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν δούλην πατρίδα: Τὰ γυναικόπαιδα ἀπὸ τοῦ πλοίου διακρίνουν τὸ πρῶτον τὰ Κρητικὰ βουνά:

Ἡ Κρήτη! δὲν ἐχύθηκε τέτοια φωνὴ τριγύρου;
Δὲν εἶν' ἀπάτη λογισμοῦ, δὲν εἶνε πλάσμα ὄνειρου.....
Ὡ! πῶς χουμᾶνε γιὰ νὰ ἴδωσιν τ' ἀγαπημένα μέρη
Ποῦ σημαδεύει ἀκίνητο τῆς κορασιᾶς τὸ χερί!
Μὲ τί φωνή, ξανοίγοντας μακρὰ τὸν Ψηλοῦρη,
Χίλιας φοραὶς νὰ ξαναειποῦν ἡ Κρήτη! ἀκοῦς, ἡ Κρή-
[τη]!

Λὲς ὅτ' ἡ φλόγα τῆς αὐγῆς ποῦ φέγγει ἀπὸ τὴν Ἰδα,
Τὰ στήθη αὐτὰ ξεπάγωσε μὲ μία τῆς μόνῃ ἀχτίδα,
Καὶ τόσα κλύματα χαρᾶς ἐκεῖθε μέσα βγαίνουν,
Ὅπου τὰ πρῶτα αἰσθήματα σὰ γόστο ἀναχλωραίνουν.
Χαίρονται ἡ δύστυχοι! Καὶ τί 'ς τὸν κόσμο θεὸν αὐτὸν
[ἐλλπτοῦν:]

Ἄχ! γιὰ τὴν ἔρμη τους χαρὰ κ' οἱ ἀγγέλοι θὰ δακρύσουσιν!

Ὅλος ὁ σπαραγμὸς τῆς ἐπανόδου, συγκεντρούμενος εἰς τὸν τελευταῖον ὑψηλὸν στίχον! Στίχους πάλιν περιγραφικούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος διαχέει τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἀπείρου:

Εἶχε νυχτώσει τ' οὐρανοῦ βαθύτατη μαυρίλα
Τὴ γλόη τοῦ κόσμου ἐσκέπαζε καὶ τοῦ βουνοῦ τὰ φύλλα.
Μαυρολογοῦσαν τὰ νερά καὶ οἱ βράχοι τῆς θαλάσσης.
Ἄστρο χλωμὸ δὲν ἔφεγγε 'ς τὴν ἐρημιὰ τῆς πλάσης,
Καὶ μόνον ἔκανε, κρυφὰ περνώντας τὸ φεγγάρι
Μίαν ἀκρὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα λάμπει ἀργυρὴ νὰ πύρῃ
Φωνὴ δὲν ἄκουε· ποῦπετα δὲν ἔβλεπε διαβάτη.
Εἶχε τὸν ὕπνο ἀποδεχτῆ καλύβη καὶ παλάτι:
Δὲν ἐσπαρνοῦσαν τὰ πουλιὰ ποῦ σύσκοτα εἶχαν βάλει,
Σκέπη θερμὴ, τὴν ἰδία τους φτεροῦγα 'ς τὸ κεφάλι.
Ἦταν τὸ χόρτο, τὸ κλαρὶ καὶ ὁ ἀνόθος τὴν ὠρὰ ἐκείνη
Τοῦ μαμμουδιοῦ προσκέφαλο, τῆς πεταλούδας κλίνη.
Τ' ἄρνη 'ς τὴ μάντρα ἐπλάγιαζε, τ' ἀργίμι 'ς τὴ μο-
νιά του!

Ὅλα τὰ πλάσματα, Θεέ, 'ς τὸν ἴσκιό σου ἀποκάτου!

Κατὰ τὴν ὠραν ταύτην ἡ Εὐδοκία διευθύνεται εἰς τὰ ἑρείπια τοῦ Ἀρκαδίου ἐκεῖ ὅπου ἔπεσεν ὁ Μάνθος. «Ἐκεῖ τὴ σέρνει ὁ πόθος τῆς». Καὶ

Κάθε ποῦ τ' ἄχαρο κορμὶ τὴν πρώτη βία του παύει
Καὶ ἀργοκινᾷει γυρεύοντας ἥπατα νέα νὰ λάβῃ,
Μέσα ἡ ψυχὴ τῆς φαίνεται πῶς ξάφνου λείει 'ς ἐκεῖνο:
Δειλὸ κουφάρι, ἀκολουθε με, τί φεύγω καὶ σ' ἀφίνω!

Ἀνεγνώσκατε στίχους εἰς τοὺς ὁποίους νὰ δια-

(1) La Poétique Hegel. γαλλικὴ μετάφρασις Benard tom. II.

(2) Κερκυρα, Ἴόνιον εἰδύλλιον ὑπὸ Γρηγοροβίου μεταφρασθὲν ὑπὸ καὶ Σπ. Παπαγεωργίου.

κρίνεται ωραιότερον ἢ ὑπέροχος ὑποστάσις τοῦ πνεύματος; Ἡ στίχους εἰς τοὺς ὁποίους τὰ λευκά καὶ ἄθρα θέλγητρα καὶ ὁ κάματος καὶ ἡ λιποψυχία τῆς ἡρωίδος ἐπὶ τῶν ἐρείπιων νὰ συνδέωνται εἰς εἰκόνα ἀρρήτου πλαστικότητος;

Μὲ τῆ στερνῆ τῆς δύναμι χουμῶντας ἀνεβαίνει
Στὰ ρεπεθέμελα ψηλά καὶ πέφτει λιγωμένη.
Λὲς καὶ σ' αὐτὸ τὸ γάλασμα ποῦ ἡ πέτρα καὶ τὸ χῶμα
Σὰ ροῦχο ξυλοκρέββατου μαυρολογοῦσε ἀκόμα,
Νὰ ρίξη λούλουδο λευκὸ μὴν ἔχοντας κανένα,
Τὸ δειλιασμένο ἐπρόσφερε κορμὶ τῆς ἡ παρθένα.

Καὶ τί σὰς λέγουν οἱ στίχοι οὗτοι τοὺς ὁποίους ἀπευθύνει ὁ Μάνθος πρὸς τὴν Εὐδοκίαν :

Ἐσὺ ποῦ δὲν ἐγνώριζες πίκρα τῆς γῆς καμμία,
Ὅπουχες ἤλιο τῆ χαρά, πνοή τὴν εὐτυχία,
Κ' ἔδειχνες ὅτι εἰς τῆς ζωῆς τὴν πρώτη ἀνεμοζάλη
Νεκρὸ σὰν ἄθος ἔμελλε νὰ γύρης τὸ κεφάλι,
Δύστυχη ξάφνου καὶ ὄφρα νῆ σὲ μέρη μακρυσμένα
Ἐκλιαιες θεμιὰ τοῦ τόπου σου τὸν οὐρανὸ κ' ἐμένα,
Καὶ ἀντίς ἡ μαύρη συφορὰ νὰ σὲ νικήσῃ, φῶς μου,
Τὰ πλοῦτη, ἠποῦχες μέσα σου, φανέρωσε τοῦ κόσμου.
Ἐστὸν ἴδιον τρόπο καὶ μία γῆ ποῦ λείει κανεὶς πλασμένη
Γιὰ νᾶναι ἀπ' ἄθρα μοναχὰ καὶ χόρτα στολισμένη,
Δείχτει 'ς τὸν ἥλιο, ἂν ὁ σεισμὸς βαθεῖα βαθεῖα τῆ

[σχίσῃ,
Ἐδῶ χρυσάφι ἀπάρθενο κ' ἐκεῖ καθάρια βρῦση.

Καὶ οἱ στίχοι οἱ μεταδίδοντες τὴν φρικίασιν τοῦ ὑπεργηίνου, αἰθέριοι, ὑπεράνω χρόνου καὶ τόπου :

Ὡς ἀπὸ μία 'ς ἄλλη μεριὰ καὶ πάλε ξάφνου 'ς ἄλλη
Περνάει κανεὶς ὀλόγουρα 'ς τὴν ὑποφαντασίαν τοῦ,
Μὲ μιὰς εὐρέθηκα κ' ἐγὼ τὰ ψῆλου ἐδῶθε κάτω.
Καὶ μοῦ φαίνονται ποῦ τῆς γῆς εἶχα διαβῆ τ' ἀέρι,
Ποῦ βυθίζομαι κ' ἐπλεα 'ς ἕνα καὶ 'ς ἄλλο ἀστέρι.
Ἐκεῖθε ἀπάνου σὰν αἰτὸς ὅπου τὸν ἥλιο σμίγει
Καὶ τῆ φωλιά του ξάστερα μὲ μία ματιὰ ξανοίγει,
Μόλις θυμήθηκα τοῦ Ἄδαμ τὸν ἄτυχο πλανήτη,
Ἀγάπης βλέμμα ἐγύρισα νὰ ξαναἰδῶ τὴν Κρήτη.
Μὲ δίχως φόβο ἀπὸ μακρὰ βλάβη 'ς ἐμὲ νὰ κάμῃ
Ἐθώρεια κ' ἄκουα τοῦ Καιροῦ τὸ ἀκάθαρτο ποτάμι,
Ὅπου βροντάει πηγάζοντας ὅθε γεννιέται ἡ μέρα,
Καὶ σβυεῖ τ' ἀφράτο κύμα του μακρὰ 'ς τὴ Δύσι πέρα.
Τρανὸ ποτάμι ὅπου στιγμὴ ξανάρεμα δὲν ἔχει,
Ποῦ ὀμπρὸς ὀμπρὸς ἀδιάκοπα κατὰ τὸ σκότος τρέχει,
Ποῦ σέρνει χῶραις καὶ βουνὰ 'ς ἄγριου βυθοῦ μαυρίλα
Ποῦ ἀνθρώπους κ' ἔθνη ὀλόκληρα μὲ ὀρμη τραβίει σὰ

[φύλλα.
Καὶ μετὰ τοὺς μεγάλους τούτους στίχους ἰδοὺ καὶ στίχοι σφοδροί, βαρύδρομοι, ὀμηρικοί, πολέμου στίχοι, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπαναφέρουν εἰς τὴν γῆν :

Ξαναπηδοῦν ζυγώνουνε τὰ βόλια μας σφυρίζουν.
Στῆν ἀνεπένετρη φωτιὰ γλωμοὶ καὶ κρούσι ποδιζούν,
Ἐνὼ 'ς τὰ ρέπια ἐκεῖ τῆς γῆς τ' ἀποτυρτό τους ρέμα
Ἀφίνει τετραπάνωτα νεκρὰ κουφάρια κ' αἶμα.

Ὡς ἄγριο κύμα φουσκωτὸ ποῦ σκάει 'ς τὸ περιγιάλι,
Μ' ἕνα γοργὸ ξανάρεμα τραβιέται πίσω πάλι,
Στὸν ἄμμο ἀπάνω τοῦ γιालοῦ, 'ς τὴν ξέρα, 'ς τὰ χα-

[λικια

Πολὺν ἀφρὸ ἀπαρηγάζοντας καὶ σωριασμένα φύκια.
Ὁ χῶρος τῆς « Ἐστίας » μὲ ὑποχρεώνει νὰ σταματήσω, δίχως νὰ ἐπιμείνω εἰς παραθέσεις καὶ ἄλλων στίχων, ὡς οἱ ἀνωτέρω (καὶ τοιοῦ-

τους στίχους, προτυπα ποιήσεως ἀγνῆς, ἀπαντάτε σχεδὸν εἰς κάθε σελίδα τοῦ « Ὁρκου »), οὐδὲ νὰ εἶπω τι περὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ τὰ ὅποια ἐνέπνευσεν ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ ἡ νεωτέρα δημοτικὴ παράδοσις, καὶ πάντα φέρουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν σφραγίδα τῆς ιδιοφυΐας του, ὡς καὶ περὶ τῶν σατυρικῶν καὶ εὐτραπέλων στιχουργημάτων του, τῶν ὁποίων τὰ κράτιστα εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου τὰ ἐπιγραφόμενα « Ἐνας ἥρωας » καὶ « Ἀπλὴ καὶ καθαρεύουσα. »

Παρατηρήθη ὅτι εἰς τὰ ἔργα ἐξόχων ποιητῶν ἡ λέξις ἢ κάλλιον χαρακτηρίζουσα τὴν τέχνην των ἀπαντάται συχνότερον πάσης ἄλλης. Εἰς τοὺς στίχους τοῦ Μαρκορᾶ μίαν λέξιν συναντάτε πολὺ συχνά· εἶνε ἡ λέξις ὠραῖος, ὠραῖα, ὠραῖο! Καὶ πιστεῦω εἰς τὴν ὀρθότητα τῆς παρατηρήσεως. Ὁ γράψας τὰ « Ποιητικὰ Ἔργα », τελειότερον ἄλλων,

Ἐραῖο νὰ δώκῃ εὐτύχησε 'ς τὰ ὄνειράτα του σῶμα.

Καὶ εἰς τὸ εὐτύχημα τοῦτο ἔγκειται ἡ ὑπερτάτη ἀμοιβὴ ποιητοῦ καὶ καλλιτέχνου ὡς ὁ Μαρκορᾶς. (1)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΕ ΜΙΑ ΝΕΚΡΗ

Γρηγορίου Ξενοπούλου.

Ἄλιος καιρὸς ἐπέρασε
Ποῦ εἶδα νὰ προβάλλῃ,
Σὰν ἄστρο διαβατάρικο
Σὲ σκοτεινὴ βραδυά,
Κι' ἀγροίκησα 'ς τὰ στήθια μου
Βαρεῖα βαρεῖα νὰ πάλλῃ,
Ἀπὸ ἕνα πῶθο ἀγνωρίστο
Τῆ δόλια μου καρδιά.

Εἶχε σὰν κἂν ἀλλοιωτικό
Ἐστὰ μᾶτια, 'ς τὴ φωνὴ τῆς
Πολλοὶ ἐλέγαν, ἄγγελος
Πῶς ἦτον τ' οὐρανοῦ.
Μὰ ἐγὼ δὲν εὐρίσκα ὄνομα
Νὰ δώσω 'ς τὴ μορφὴ τῆς,
Κ' ἔλεγα « θᾶναι χάραγμα
Πλανήτου μακρουνοῦ. »

Καὶ τώρα ποῦ τὴν ἔχασα
Ἄστέρι ἐγὼ τὴν κράζω,
Ἄφου ἄλλο δὲν ἀπόμεινε
Ἀπὸ μιὰ τέτοια αὐγὴ,
Παρὰ μ' ἀχτίδα φωτερῆ
Ἐμπρὸς μου νὰ κυττάζω,
Γιὰ μονοπάτι ἀλάθευτο
Ἀπὸ οὐρανὸ σὲ γῆ.

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ.

(1) Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου διορθωτέα πλὴν ἄλλων ἀσημάντων τὰ ἐξῆς δύο παροράματα· σελ. 113, 6', στ. 21 ἀντὶ ἀνῆκε ἂ ν ἡ κ ε ι · σελ. 116, 6', στ. 4 ἀντὶ κυματρῆν κ υ μ α τ η ρ ὀ ν.